

Mishnah Ketubot, chapter 2

משנה כתובות פרק ב

(1) A woman who became a widow or was divorced [and wants her *ketubah*], she says; You married me [as] a virgin, [and owe me two hundred *zuz*] and he says; Not so, but I [or in the case where she was widowed the sons say; Our father] married you as a widow [and owe you one hundred *zuz*]. If there are witnesses that she went out with a *hinuma* [either a myrtle canopy or a veil which was only used in the wedding ceremony for virgins] and her head uncovered [with her hair on her shoulders, a further indication of being a virgin], her *ketubah* is two hundred [*zuz*]. Rabbi Yohanan ben Beroka says; Also the distribution of [sweet] roasted grain [to the children present at the wedding] is evidence [in his area, this, too, was a custom reserved for virgins].

(2) And Rabbi Yehoshua [who argues on the principle of *migo* (i.e., a legal rule which states, that we believe a deponent on the grounds that had he intended to lie he would have invented a better claim) in a case involving prohibitions (see above 1:6)] admits [here, in a strictly monetary case] that, if one says to his fellow, this field belonged to your father, but I bought it from him, he is believed, for the mouth that bound [i.e., that created the liability by saying it was your father's field] is the [same] mouth that releases [by saying that he subsequently purchased it from him, because had he wanted to cheat the son, he could simply remain silent; this law is referred to as *hapeh sheasar hapeh shehiter*]. But if

רבנו עובדיה מברטנורא

א האשה שנתארמלה או נתגרשה. ותובעת כתובתה: הוא אומר. קאי אנתגרשה. ואי אנתארמלה, הירושם אומרים אלמנה נשאך אבינו ואין לך אלא מנה: הינומא. איכא מאן דאמר חופה של הדס שעושים לכתולות. ואיכא מאן דאמר צעיף שנותנים על העינים ומתנמנת בו: וראשה פרוע. שערה על כתיפה. כך היו נוהגים להוציא הבתולות מבית אביהן לבית החתונה: אף חילוק קליות. במקומו של ר' יוחנן בן ברוקא היו נוהגים לחלק קליות בנשואי הבתולות. ואי ליכא סהדי שעשו בנשואיה כמנהג נישואי הבתולות, ושטר הכתובה אבד, בעל מדימן ואינה גובה אלא מנה: ב ומודה רבי יהושע. אף על גב דלעיל בפ"ק גבי היא אומרת משארסתני נאנסתי פליג רבי יהושע ארבן גמליאל ואמר דלא מהמנינן לאשה במאי דאמרה משארסתני נאנסתי ופסלה עצמה מן

א האשה שנתארמלה או שנתגרשה, היא אומרת בתולה נשאתני, והוא אומר, לא כי אלא אלמנה נשאתיך, אם יש עדים שיצתה בהינומא וראשה פרוע, כתבתה מאתים. רבי יוחנן בן ברוקא אומר, אף חילוק קליות ראיה: ב ומודה רבי יהושע. באומר לחברו שדה זו של אביך היתה ולקחתיה הימנו, שהוא נאמן, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר.

there are witnesses that it belonged to his father [and therefore, he could not simply remain silent] and he says; I bought it from him, he is not believed. [The Gemara explains that this includes even the case where one harvested the

ואם יש עדים שהיא של אביו והוא אומר לקחתיה הימנו, אינו נאמן: ג העדים שאמרו כתב ידינו הוא זה, אבל אנוסים היינו, קטנים היינו, פסולי עדות היינו, הרי אלו נאמנים. ואם יש עדים שהוא כתב ידם או שהיה כתב

field for three years unchallenged. Ordinarily, this would be considered a *hazakah* and he would be believed that the field is his without any claim whatsoever, even if there are witnesses who stated that, at one time, it belonged to his father. Here, however, it speaks of the case where he had the field two years during the father's lifetime, and then an additional year while the orphan was still a minor. Even though he held onto the field for three years, this is still not considered a *hazakah*. Therefore, only in the case which our Mishnah brings where there were no witnesses and thus he could have chosen to remain silent,

is he believed to say; It was your father's, but I purchased it from him.]

(3) If witnesses said; This is our handwriting [thus confirming their signatures on a document], but we were forced [by a threat to our lives to sign, even though the transaction never took place, or they say], we were minors, [or] we were [otherwise] disqualified witnesses [e.g., we were related to one of the principals], they are believed [by the force of *peh sheasar*; since their signatures were not verified they could have remained silent]. But if [they could not remain silent, i.e.,] there are witnesses that it is their handwriting, or their handwriting is

רבנו עובדיה מברטנורא

הכהונה במגו דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני והיתה כשרה לכהונה. הני מילי היכא דאיכא איסור והיתר לפסול לכהונה או להכשיר, בהא פליג רבי יהושע ארבן גמליאל ואמר דלא מהימנינן לה במגו, אבל היכא דליכא איסור והיתר אלא דררא דממונא, כגון האומר לחבירו שדה זו של אביך היתה ולקחתיה ממנו, מודה ר' יהושע לר' גמליאל דבכהאי גוונא מהימנינן ליה במגו דאי בעי אמר שלי היא ואמר של אביך היתה ולקחתיה ממנו נאמן: ואם יש עדים שהיא של אביו אינו נאמן. בגמרא מפרש דהא מתניתין אתא לאשמועינן כגון שלא אכלה אלא שתי שנים בפני האב ושנה אחת בפני הבן, כיון דלא שלמו לו שלש שני חזקה בחיי האב, השנה שאכלה בפני הבן אינו עולה למנין שני חזקה: ג אנוסים היינו. אונס נפשות שמא יהרגנו. אבל אונס ממון שמא יקח ממונו, וכ"ש אם אמרו שבביל רוב ממון שנתן לנו, אינן נאמנין, דאין אדם משים עצמו רשע, דאדם קרוב אצל עצמו ואינו נאמן על עצמו לא לזכות ולא לחובה. וכן פסולי עדות היינו, מחמת קורבה. אבל מחמת עבירה אינן נאמנים: יוצא ממוקם אחר. חתומים בשטר אחר שהחזוק בב"ד ובא אותו שטר לפנינו עם זה

verified by another source [such as another document already verified in court], they are not believed.

(4) [If] one witness says; This is my handwriting and that is the handwriting of my friend, and the other [witness also] says; This is my handwriting and that is the handwriting of my friend, they are believed [since we now have two witnesses for each signature]. [However if] one states; This is my handwriting, and the other declares; This is my handwriting, they must join to themselves another [person who can verify their signature]. [This is] the

view of Rabbi [since each is testifying regarding the signature and not the transaction]. But the Sages say; They need not join to themselves another [person]; rather, a person is believed [when verifying a document] by saying; This is my handwriting [the Sages maintain that when each verifies his own signature he is also testifying to the transaction referred to in the document and, as such, we now have two witnesses to the transaction].

(5) If a woman declares; I was married but I am now divorced, she is believed, [by the force of *peh sheasar*] for the mouth that bound is the mouth that releases. But if there are witnesses that she was married, and she says; I am now divorced, she is not believed. If she states; I was taken captive [by gentiles] but I have remained pure [i.e., I was not defiled], she is believed [by the force of *peh sheasar*], for the mouth that bound is the mouth that releases [and she may marry a priest]. But if there are witnesses that she was taken captive and she says; I have remained pure, she is not believed [we presume that she may have been violated and thus is Rabbinically prohibited from marrying a priest]. But if the

רבנו עובדיה מברטנורא

וכתב חותמן דומין זה לשל זה: ד הרי אלו נאמנים. דהא איכא תרי סהדי על כל כתב וכתב: צריכים לצרף עמהם אחר. שעל כתב ידן הן מעידין ולא על מנה שבשטר. וצריך תרי סהדי על כל כתב וכתב: וחכמים אומרים אינם צריכין לצרף עמהם אחר. שעל מנה שבשטר הם מעידים, וכזוה אומר זה כתב ידי וזה אומר זה כתב ידי נמצאו שני עדים על מנה שבשטר. והלכה כחכמים:

יְדָם יוֹצֵא מִמָּקוֹם אַחֵר, אֵינָן נֶאֱמָנִין: ד זה אומר זה כתב ידי וזה כתב ידו של חברי, וזה אומר זה כתב ידי וזה כתב ידו של חברי, הרי אלו נאמנים. זה אומר זה כתב ידי וזה אומר זה כתב ידי, צריכים לצרף עמהם אחר, דברי רבי. וחכמים אומרים, אינן צריכין לצרף עמהם אחר, אלא נאמן אדם לומר זה כתב ידי: ה האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני, נאמנת, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. ואם יש עדים שהיתה אשת איש והיא אומרת גרושה אני, אינה נאמנת. אמרה נשביתי וטהורה אני, נאמנת, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. ואם יש עדים שנשבית והיא אומרת טהורה אני, אינה נאמנת. ואם

witnesses came after she had been married [to a priest, or after she had been permitted by a court to marry a priest], she does not go out [of her status]. [However, where witnesses testify that she had been violated, even if she had been married to a priest for many years he must now divorce her.]

(6) If [it were known that] two women

were taken captive, [and now] one says; I was taken captive but I am pure, while the other one states; I was taken captive but I am pure, they are not believed. But when they testify regarding one another [each testifying regarding the other that she was not defiled], they are believed [since the force of her prohibition from marrying a priest is only Rabbinic, the Rabbis were also lenient about testimony regarding captive women; therefore, one witness, even a slave or a woman is acceptable, and even a minor, who is [a *maysaeh lfi tumo* —] relating the testimony as a story and unaware of the legal ramifications, is believed.

(7) So, too, two men, [if] one says; I am a priest and the other says; I am a priest, they are not believed [and one may not give them *terumah*]. But if they testify regarding each other, they are believed [because one witness is sufficient regarding prohibitions of *terumah*]. [This *Tanna* maintains that one does not infer a pure priestly lineage from the fact that he eats *terumah* and therefore the testimony of the one witness will be used solely in regard to the permissibility of eating *terumah*.]

(8) Rabbi Yehudah [argues on the previous Mishnah and] says; One [ordinarily] does not raise [a person] to the [status of] priesthood through the testimony of one witness [and most certainly, not here, where there is a suspicion of each lying

רבנו עובדיה מברטנורא

ה אם משנישאת. לא נישאת ממש, אלא אם משהתירוה לינשא באו עדים שנשבת: לא תצא. מהיתרה הראשון, ותנשא לכתחלה. אבל אם באו עדים שנטמאת, אפילו היו לה כמה בנים תצא: ו שתי נשים שנשבו. שיש עדים שנשבו: שמעירות זו את זו. כל אחת אומרת חברתי טהורה: הרי אלו נאמנות. דבשבויה הקלו להכשיר עד אחד ואפילו עבד ואפילו אשה ואפילו קטן מסיח לפי תומו. ובלבד שיעיד העד שלא פירש ממנה משעה שנשבת עד שיצאה מרשות הגויים: ו אינן נאמנים. ליתן להם תרומה: ובזמן שהן מעידין זה את זה. שכל אחד אומר אני וחברי כהן: ה ר' יהודה אומר אין מעלין לכהונה ע"פ עד אחד. אפילו היכא דליכא גומלין, וכ"ש הכא דאיכא

משנשאת באו עדים, הרי זו לא תצא: ו שתי נשים שנשבו, זאת אומרת נשביתי וטהורה אני, וזאת אומרת נשביתי וטהורה אני, אינן נאמנות. ובזמן שהן מעידות זו את זו הרי אלו נאמנות: ו כן שני אנשים זה אומר כהן אני וזה אומר כהן אני, אינן נאמנים. ובזמן שהן מעידין זה את זה, הרי אלו נאמנים: ה רבי יהודה אומר, אין מעלין לכהונה על פי

thereby repaying the favor to the other]. [Rabbi Yehudah maintains that one may infer a pure priestly lineage from a priest eating *terumah* and he may thus come to marry a wife of pure lineage without the benefit of his

descent being traced.] Rabbi Elazar said; When [do we not raise a person to the status of priesthood through the testimony of one witness]? When there are people who contest, but when there are no people contesting [and we do not fear lest they have a deal and are lying for each other], one raises [a person] to the priesthood through the testimony of one witness. Rabban Shimon ben Gamliel states in the name of Rabbi Shimon, the son of the chief of the priests; One raises [a person] to the priesthood through the testimony of one witness [where it can be combined with a previous single witness]. [The Gemara explains that Rabban Shimon ben Gamliel and Rabbi Elazar differ in the following case: A rumor spread that the mother of a certain priest was divorced prior to her marriage to his father, thereby disqualifying him from the priesthood as a *halal*; he was thus demoted temporarily and as precaution, pending an investigation (see Tosfot Yom Tov). Afterwards, one witness testified that his mother was not a divorcee prior to marrying his father, thus he was reinstated. Two witnesses now come and testify that she was a divorcee; he is now demoted. Now a single witness testifies that she was not a divorcee; says Rabbi Shimon ben Gamliel: We now combine the two single witnesses thereby cancelling out the other witnesses and thus he is now reinstated. Rabbi Elazar holds that we don't combine the two single witnesses, since they did not testify at the same time; the *halachah* follows Rabbi Shimon ben Gamliel.]

רבנו עובדיה מברטנורא

למיחש לגומלין, העד אתה עלי ואני עליך: **עוררין**. שקורין עליו שם פסול. ואין ערעור פחות משנים: **מעלין**. היבא דליבא גומלים. והיינו דאיבא בין ר' אליעזר לתנא קמא דר' יהודה: **רשב"ג אומר מעלין לכהונה**. בגמרא פריך, רשב"ג היינו ר' אליעזר. ומסיק, דבמצטרפין לעדות קמפלגי, כגון דמוחזק לן באבדה דהאי דכהן הוא, ונפק עליה קלא דבן גרושה או בן חלוצה הוא ואחתיניה, ואתא עד אחד ואמר ידענא ביה דכהן הוא ואסקיניה, ואתו בי תרי ואמרי בן גרושה או בן חלוצה הוא ואחתיניה, ואתא עד אחד ואמר ידענא ביה דכהן הוא, ר' שמעון בן גמליאל אומר מעלין לכהונה על פי זה העד האחרון מפני שמצטרפין אותו עם העד הראשון שביטל הקול ואמר ידענא ביה דכהן הוא, ואע"פ שלא העידו עדותן בבת אחת עדותן מצטרפת, ואמרינן אוקי הני תרי דאמרי כהן הוא להדי תרי דאמרי דבן גרושה הוא, ואוקי גברא אחוקתיה. ולר' אלעזר לא מסקינן ליה עד שיעידו שני עדים בומן אחד דכהן הוא. והלכה כר"ש בן גמליאל שהעדים מצטרפין אע"פ שלא העידו עדותן

עד אחד. אומר רבי אלעזר, אימתי, במקום שיש עוררין. אבל במקום שאין עוררין, מעלין לכהנה על פי עד אחד. רבן שמעון בן גמליאל אומר משום רבי שמעון בן הסגן, מעלין לכהנה על פי עד אחד:

(9) If a woman was imprisoned by heathens [at a time when Jews have the upper hand]: if for the sake of money, [we may assume that they would not risk their money by violating her and therefore] she is permitted to her husband [the priest]; but if [she was captured] for the purpose of [taking her] life [e.g., carrying out capital punishment], she is forbidden to her husband [even if he was an Israelite, we fear lest she willingly had relations to please her captors]. If troops of siege have captured a city, all the priests' wives who are in it are unfit [to return to their husbands. If there had been a hiding place, even for one single woman, each can say regarding herself, that she had not been defiled and they are believed with the force of a *migo* for had she intended to lie she could have said she hid and was not discovered]. If they have witnesses [that they had not been defiled], even a slave or even a handmaid, they are believed (see Mishnah 6 above). However, no one is believed regarding themselves [i.e., a woman is not believed regarding herself nor is a priest believed regarding his wife or someone he intends to marry]. Rabbi Zechariah ben Ha-Katzav [who was a priest] said; [I swear by] this Temple, her hand did not move out of my hand from the time that the heathens entered Jerusalem until they departed [and she was not defiled]. They replied; No one may testify regarding himself.

רבנו עובדיה מברטנורא

כאחד: ט ע"י ממון מותרת לבעלה. שמפחדין להפסיד ממונם ולא מפקרי לה. ודוקא כשיד ישראל תקיפה על העובדי כוכבים אז מותרת לבעלה אפילו בעלה כהן, ולא דמי לשבויה, משום דמרתתי להפסיד ממוני. אבל כשיד העובדי כוכבים תקיפה, אפילו על ידי ממון אסורה לבעלה אם בעלה כהן. ואם בעלה ישראל מותרת בכל ענין, דאשת ישראל שנאנסה מותרת לבעלה: על ידי נפשות. שהיתה נידונת למות, אסורה אפילו לבעלה ישראל, דחיישינן שמא נבעלה ברצון לאחד מהן: כרכום. תרגום מצור, כרכומא: פסולות. אסורות לכהן, דאשת כהן אסורה כשנאנסה. ואם יש בעיר מחבואה אחת שיכולה אשה אחת להחבא שם, כל אחת ואחת מנשי העיר נאמנות לומר במחבואה נחבאתי ולא נטמאתי, ומתוך שיכולה לומר נחבאתי, נאמנת גם כן כשאמרה לא נחבאתי ולא נטמאתי: המעון הזה. שבועה היא: אין אדם מעיד ע"י עצמו. ואם העיד אדם על שבויה שהיא טהורה הרי זה לא ישאנה אם הוא כהן, מפני החשד. ואם פדה אותה מן השבי בממונו הרי זה מעיד עליה ונושאה, דלא שדי אינש זוזי בכדי, ואם לא ידע שהיא טהורה לא נתן ממונו עליה:

(10) The following are believed to testify when they are grown regarding that which they had seen while they were still minors: A person is believed to say; This is the handwriting of my father; This is the handwriting of my teacher; this is the handwriting of my brother [and thus confirm the validity of a note; since it is only by Rabbinical

decree that notes have to be confirmed, the Rabbis were lenient in allowing testimony witnessed as a minor]. I remember So-and-So and she went out with a *hinuma* (see Mishnah 1) and uncovered head [thus proving that she was a virgin at her marriage and, therefore, collects two hundred *zuz* for her *ketubah*; since the majority of marriages are with virgins, we rely on such testimony]. [I remember] that [as students] So-and-So used to go out from school to immerse in order to eat *terumah* [and based on this testimony we can give him Rabbinical *terumah* (i.e., where *terumah* is separated only by Rabbinical decree)]. [I remember] that he used to take a share with us [of *terumah*] at the threshing floor; [I remember] that this place was a *bet peras* [a square containing a grave which had been plowed. The Rabbis enacted that anyone trespassing one hundred cubits, in any direction from the grave, is defiled]. [I remember] that up to here we used to go on the Sabbath [and is the end of the two thousand cubit Sabbath boundary. This Mishnah maintains that the prohibition against walking past two thousand cubits on the Sabbath or on a Festival is Rabbinic]. But a man is not believed when he declares; So-and-So had a right of way in this place, [or] That

רבנו עובדיה מברטנורא

י זה כתב ידו של אבא. ומקימין השטר על פיו, שקיום שטרות דרבנן והימנודו רבנן דברבנן: שיצתה בהינומא וראשה פרוע. ונוטלת כתובה מאתים. ואע"ג דלא מפקין ממונא אלא בעדות ברורה, הכא שאני, הואיל ורוב נשים בתולות נישאות, גילוי מלתא בעלמא הוא: ושהיה איש פלוני יוצא מבית הספר. כשהיינו לומדין תינוקות בבית רבן; לאכול בתרומה. וע"פ עדות זו מאכילין ליה תרומה דרבנן, כגון תרומה שמוציאין מעציץ שאינו נקוב וכיוצא בזה. אבל תרומה דאורייתא אין מאכילין ע"פ עדות כזה. ולא חיישינן שמא עבד כהן היה, שאסור ללמד את העבד תורה: ושהיה חולק עמנו על הגורן. ולא חיישינן שמא עבד כהן היה, שאין חולקים תרומה לעבד א"כ רבו עמו: ושהמקום הזה בית הפרס. החורש את הקבר הרי זה עושה בית הפרס מאה אמה, שכך שיערו מהחרישה מולכת עצמות המת. וטומאת בית הפרס דרבנן; ועד כאן היינו באין בשבת.

man had a right to stop and eulogize in this place [at a funeral procession on the way to burial it was the custom to stop and eulogize at seven stops along the way. These, being financial matters, require the testimony being witnessed as adults].

רבנו עובדיה מברטנורא

דתחומים דרבנן: מעמד ומספד. מקום היה לו כאן להספיד מתיו ולעשות מעמדות ומושבות שהיו עושין למת, בהא לא מזהימן, שהוא דבר שבממון וצריך עדות גמורה: